

א. זרקור אודות היזמות בגישה חברתית-ערכית

מהי יזמות?

ליזמות הגדרות שונות. רובן מצביעות על כך שהיזמות קשורה ליצירת הקשרים חדשים; לפיתוח נקודות מבט מקוריות; ליציאה מתוך מוסכמות ומסגרות מקובלות; למציאת פתרונות חדשים אך בני יישום, המשלבים מציאות עם דמיון ויצירה. הגדרתו של מילר (1983) ממצה את המשותף: יזמות היא נטייה לחדשנות, פרואקטיביות ונטילת סיכונים. כאשר חדשנות - נתפסת כיכולת לפתח מוצרים או שירותים חדשים, פרואקטיביות - באה לידי ביטוי בחיפוש אקטיבי של הזדמנויות חדשות לפעולה ונטילת סיכון - מצביעה על הנכונות להשקיע משאבים משמעותיים במצבי אי ודאות לגבי התוצאות.

ניתן להתבונן על סוגי היזמות ולסווג אותם על-פי מספר קריטריונים (אברוצקי ואשכנזי, 2011):

- **המטרה:** יזמות עסקית (המכוונת למטרות רווח כלכלי) למול יזמות חברתית (אינה מכוונת למטרות רווח)
- **הגורם המניע:** חלום/שאיפה או פתרון בעייה/מתן מענה לקושי ולצורך
- **מידת החידוש:** יזמות חדשנית (יוצרת מוצר או שרות חדש) למול משכפלת (יוצרת מוצר או שרות על בסיס משהו שכבר קיים)
- **המסגרת הארגונית:** חוץ ארגונית או פנים ארגונית

יזמות במהותה משקפת מעורבות חברתית, מאחר שהיא נובעת מאי נחת מהקיים ונקיטת פעולה לשינוי.

יזמות חברתית-ערכית הינה יזמות ללא כוונת רווח, לעומת יזמות עסקית המכוונת למטרות רווח כלכלי. מגוון ההגדרות ליזמות חברתית-ערכית מתייחסות לכוונה ליצור שינוי חברתי וערך חברתי: אמצעי שנועד להקל על בעיות חברתיות ולזרז שינוי חברתי (Alvord et al., 2004), פעולות ותהליכים המתבצעים על מנת לזהות ולנצל הזדמנויות במטרה לשפר את הרווחה החברתית על ידי יצירת מיזמים חדשים או ניהול ארגונים קיימים בצורה חדשנית (Zahra, Gedajlovic, Neubaum, & Shulman, 2009). ביזמות ניתן להצביע גם על רכיב חלוצי, ולדברי בן גוריון, חלוציות היא ראשית כל אי השלמה עם המציאות. במובן זה כל מורה ומחנך יכול להיחשב חלוץ ויזם, מאחר שבעשייה היומיות שלו ישנם מצבים שבהם הוא אינו משלים עם הקיים ופועל לשנותו.

היזמות בהקשרה הרחב מבטאת גישה של הפרט לחיים והשימוש שהוא עושה במערכת של כישורים, מיומנויות ויכולות המכוונים אותו לחשוב על דברים חדשים ולגרום למימושם לרווחתו ולרווחת סביבתו.

היזמות מבטאת מסרים של חדשנות ושל מימוש חלומות ורעיונות, תוך מפגש בין מיצוי פוטנציאל אישי לבין מתן מענה לצרכים חברתיים סביבתיים. היזמות מייחסת חשיבות לטיפוח הפרט וצרכיו, אך גם מעודדת אותו לראות את מחויבותו לזולת. זוהי גישה המאפשרת לאזן בין מימוש צרכי הפרט לבין הדאגה לרווחת החברה.

חינוך ליזמות

"אתה יכול להיות יזם, ולא חשוב מה ה-I.Q שלך, מה יכולתך הגופנית, מתי נולדת ומאיזה מין אתה. ואל תטעה - יזמים הם אנשים מאוד מיוחדים, אבל לפני שהפכו ליזמים, הם היו אנשים רגילים... אתה יכול ללמוד את כל מה שצריך, כדי להיות יזם. אתה רק צריך רצון ונכונות ללמוד. עליך להיות קשוב ומכוון למטרה". (שפסקי 1995 עמ' 163)

"חדשנות אינה תולדה של כישורים אישיים בלבד, אלא גם ובעיקר של הסביבה שמאפשרת אותם" (פרופ' מרים ארז, בתוך הרפז, 2012).

"המיומנויות החדשות יצריכו חשיבה אחרת נוכח המציאות החדשה. מבחינה קוגניטיבית יהיה צורך להכשיר את התלמידים להיות יזמים ובעלי חשיבה יזמית" (פסיג, 1997; פסיג, 2000).

הנחת היסוד של החינוך החברתי-ערכי היא שיזמות נגזרת מתפיסת עולם ערכית וכוללת מערכת של מיומנויות ויכולות שאותן ניתן לשכלל במהלך חינוכי של למידה, אימון והתנסות. על פי תפיסה זו יש לאפשר לכל לומד להתנסות בביצוע שלבי התהליך היזמי באופן מלא או חלקי. לתהליך מקום מרכזי, כבעל ערך בפני עצמו, ללא תלות בתוצר, ובכלל זה בירור הנושא ולמידתו. התהליך היזמי מזמן לתלמידים התנסויות במגוון מיומנויות קוגניטיביות, תוך אישיות ובין אישיות. החינוך ליזמות מאפשר גם הכנת הלומד לתפקוד בעתיד, תוך פיתוח תפקודי חשיבה מסדר גבוה כמו "השבחה" (פסיג, 2006), המוגדרת כ"המיומנות לבחור במצרף המתאים של מידע וליישמו בפתרון בעיות בסיטואציות שונות, בזמן ובמקום שונים, ובכך להשביח את המצרף". יזמות, יצירתיות וחדשנות זקוקות לתנאים ארגוניים ותרבותיים כדי לצמוח. "חדשנות צומחת בתנאים של מתח דיאלקטי בין שני יסודות מנוגדים לכאורה - חירות ומסגרת. סביבות עבודה שמטפחות יצירתיות וחדשנות הן סביבות מונחות כללים וערכים מחייבים. בסביבות עבודה כאלה יש איזון עדין בין שני מוקדים: כללים וערכים מצד אחד וחופש ביטוי וסובלנות לרעיונות ולמעשים חריגים מצד אחר." (מרים ארז בתוך הרפז, 2012)